

ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДУ І СТАНУ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ ЗООЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ЛАНОВЕЦЬКИЙ ЗООБОТСАД»

Гринюк Ю.Г., канд.с.-г.наук, с.н.с.
Бережанський агротехнічний інститут

Метою роботи було дослідити і оцінити стан дендрофлори зоологічного парку “Лановецький зооботсад”, який є занедбаним міським парком, закладеним в 60-70-ті роки минулого століття. Виконано наступні завдання: встановлено таксономічний склад дендроценозів, проаналізовано стан насаджень парку та зроблено його оцінку з точки зору фітосанітарного, продуктивного та естетичного стану, встановлено типи садово-паркових ландшафтів об’єкту.

Інвентаризація насаджень виявила тут 69 видів і форм дендрофлори.

Головні породи – ясен звичайний, клен гостролистий, липа серцелиста, тополя чорна, береза повисла, осика, вільха чорна, акація біла, ялина європейська, клен ясенелистий, явір, верба ламка, туя західна, горіх грецький. Багато в парку самосівного підрост другорядних порід: клена ясенелистого, інших кленів, аличі, ясена зеленого та чагарників.

Є в парку також хоча й нечисельні, проте рідкісні, навіть раритетні види, це тюльпанове дерево (ліріодендрон тюльпановий), бузина чорна ф. розсіченолиста, бузок карпатський, бундук дводомний, вільха чорна ф.розсіченолиста, гінкго дволопатева, глід кривавочервоний, горіх манчжурський, горіх чорний, гортензія садова, дуб звичайний ф. пірамідальна, елеутерокок колючий, ірга круглолиста, калина гордовина вічнозелена, катальпа бігніонієвідная, кипарисовик горохоплідний, кипарисовик Лавсона, таксодіум, тис ягідний, туйовик японський, туя західна (різних форм), ялина європейська ф. змієподібна, ялина колюча, ялиця біла, ялиця іспанська, ясен ланцетний. Переважаючі породи другого ярусу, сформованого в основному з молодих насаджень, – горобина звичайна, граб звичайний, клен ясенелистий, алича, туя західна та інші види дерев і кущів, представлені у незначній кількості. Досить малий в зоологічному парку “Лановецький зооботсад” сортимент чагарників, така ситуація склалася через надмірну загущеність насаджень і, як результат, брак світла на поверхні ґрунту для росту самосіву.

Оцінка життєвого стану дерев показала: переважна кількість дерев належить до категорій стану «добрий» (55% від загальної кількості рослин), «задовільний» (23%) або «незадовільний» (22%). Таким чином, майже п’ята частина облікованих дерев потребує негайного вжиття оздоровчих заходів або вилучення, що свідчить про занедбаність паркових насаджень, які вимагають негайного догляду.

За кількістю дерев показник відносного життєвого стану деревостану парку дорівнює 84 %, що відповідає оцінці «добре». Але це усереднений результат по парку. Якщо ж взяти окремі види, виявляється, що різні дерева і кущі по-різному почувають себе в умовах Лановецького парку.

У найгіршому стані виявлено такі види: тополя чорна – 87% дерев незадовільного стану, граб звичайний – 31% незадовільного стану, осика – 56 незадовільного стану, верба біла - 26 % незадовільного стану , клен ясенелистий – 23% незадовільного стану, верба ламка – 50% незадовільного стану.

У відносно доброму стані перебувають такі види: життєздатність ясена звичайного - 91%, берези повислої – 70%, вільхи чорної – 79%, явора – 100%, туї західної – 98%,

З цих показників виникає, що найкращий життєвий стан в умовах парку міста Ланівці демонструють такі породи, як ясен звичайний, береза повисла, вільха чорна, явір, туя західна, клен гостролистий, ясен зелений, клен ясенелистий, горіхи чоний і манчжурський, акація біла, ялиця біла, липи серцелиста та крупнолиста та деякі екзотичні породи, котрі добре ростуть і плодоносять на експозиційно-дослідній ділянці зоосаду.

Найнижчим станом життєвості характеризуються тополі усіх видів (що можна пояснити їх віком і завершенням життєвого циклу), та екзотичні і фруктові дерева, які не витримують конкуренції з боку сусідніх дикоросів.

Середніми показниками («задовільний» стан) вирізняються такі види, як: усі клени, липа серцелиста, ясен звичайний. Слід відмітити, що клен ясенелистий, представлений в парку найбільшою кількістю дерев, утворив тут популяцію з кількох поколінь (ярусів) самосіву, що зародився з насіння старих дерев, висаджених, вочевидь ще у рік розбивки парку. Багато було посаджено також тополь, з яких збереглася в основному тільки тополя чорна. На жаль, майже усі вони знаходяться у незадовільному фітосанітарному стані: вражені стовбуровою гниллю і потребують у своїй більшості вирубки. Ці дерева будь якої миті під час вітрів чи бур можуть впасти і створюють смертельну небезпеку для відвідувачів парку.

В особливо загрозливому стані знаходяться дерева верби ламкої і білої, в популяції котрих до половини (а подекуди й більше) дерев знаходяться в незадовільному стані і потребують усунення, оскільки можуть впасти під час атмосферних бур та загрожують відвідувачам парку. Загрозливий стан також деяких дерев клена гостролистого, липи серцелистої, берези повислої.

Для комплексної оцінки деревних насаджень парку оцінювали також зміни зовнішнього вигляду дерев. Всілякі відхилення від нормальної форми стовбура вважають фаутом. Серед деревних насаджень парку виявлено 324 дерева з фаутністю стовбурів.

Близько 65,6% дерев із викривленими стовбурами належать до кленів (в основному – клен ясенелистий), туй і лип, а капи найпоширеніші серед лип, кленів та берези – 68,0%. Наявність фаута часто свідчить про наявність захворювань рослин, але з іншого боку, викривлені стовбури надають насадженням певної декоративності.

Майже в 10 % від загальної кількості дерев суха верхівка, що суттєво впливає на зниження їх життєздатності й декоративності. Найпоширеніші породи дерев із суховершинністю – це тополі, осики, ясени, клени.

Після припинення фінансування (приблизно з середини 90-х років минулого століття) догляд за парковими насадженнями практично не проводився. Лановецький парк в багатьох місцях перетворився у непрохідні хащі, створені щільним самосівом кленів гостролистого і ясенелистого, липи, деренів, аличі, осики, верби, ліщини, бузини тощо.

Для того щоб повернути парку належний вигляд та здатність виконувати покладені на нього функції, необхідно в найближчі роки провести великий обсяг робіт по очистці парку від захаращеності відмерлими рослинними залишками та видаленню дикорослого самосіву деревних та кущових рослин. На окремих ділянках парку, де самосів вже досяг значного віку та розмірів необхідно провести рубку з метою відтворення ландшафтних композицій.

Очистка парку від захаращеності та видалення дикорослого самосіву повинно бути проведене на площі біля 6,5 га, передусім на території, що відводиться під рекреаційну зону парку.

За період безгосподарності та відсутності доглядів зелені насадження парку зазнали негативних впливів з боку різних факторів: багато дерев всохло, було пошкоджено фітопатогенами та ентомошкідниками, відвідувачами парку та технікою під час прокладки каналізаційних комунікацій і проїздів тощо. Відсутність належних доглядів та надмірна загущеність насаджень сприяли також масовому відпаду дерев внаслідок конкуренції, причому найбільше страждали менш витривалі декоративні і культурні сорти і форми. Така ситуація вимагає негайного проведення догляду за насадженнями, в першу чергу – санітарних рубок.

До переліку дерев, що підлягають видаленню в зоологічному парку “Лановецький зооботсад”, віднесено передусім старі дерева швидкорослих і недовговічних видів: тополі чорної, осики, верби тощо. Ці дерева в основному вже досягли граничних показників вікової зрілості і у подальшому почнуть масово відмирати, хворіти і т.д. То саме стосується берези, частина дерев котрої вже проявляють ознаки гнилі, мають плодові тіла грибів, сухі або зламані вершини. Такі дерева в парках слід усувати у першу чергу, адже вони уявляють загрозу для відвідувачів внаслідок падіння всохлих гілок або й самого дерева під час вітрів.

Видалити з насаджень самосів клена ясенелистого, який був улюбленим видом в озелененні радянських міст і сіл у 50 – 60 роки минулого століття. На жаль, разом з позитивними, цей вид має і негативні риси: недовговічність і недекоративність. В Лановецькому парку цей клен прекрасно прижився, рясно плодоносить, утворив підлісок, пригнічує сусідів і потребує радикального вилучення з насаджень.